

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "บทบาทในการสนับสนุนห้องสมุดโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครที่มีต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่ควรปฏิบัติในการสนับสนุนห้องสมุดโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในด้านวิชาการ ธุรการ บุคลากร กิจกรรมนักเรียน และความสัมพันธ์กับชุมชน โดยได้กำหนดสมมุติฐานของการวิจัยไว้ 3 ประการ คือ

1. ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์ มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนในการสนับสนุนห้องสมุด
2. ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในเรื่องบทบาทที่ควรปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียน ในการสนับสนุนห้องสมุด
3. ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าบทบาทในการสนับสนุนห้องสมุดด้านธุรการ เป็นบทบาทที่ผู้บริหารโรงเรียนควรปฏิบัติมากกว่าบทบาทด้านอื่น ๆ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารโรงเรียน และครูบรรณารักษ์ จำนวน 598 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 299 แห่ง โรงเรียนแต่ละแห่งจะมีผู้บริหารโรงเรียน 1 คน และครูบรรณารักษ์ 1 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจากผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 197 ชุด (65.88%) จากครูบรรณารักษ์ จำนวน 177 ชุด (59.19%) รวมแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด 374 ชุด (62.5%)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามโดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามขึ้นมา 2 ชุด สำหรับผู้บริหารโรงเรียน 1 ชุด สำหรับครูบรรณารักษ์ 1 ชุด โดยแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียนแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อบทบาทในการสนับสนุนห้องสมุดของผู้

บริหารโรงเรียนทั้งบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่ควรปฏิบัติ โดยในตอนนี้คำถามจะเป็นคำถามแบบประเมินค่า ตอนที่ 3 เป็นคำถามแบบปลายเปิดที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทในการสนับสนุนห้องสมุดของผู้บริหารโรงเรียนในด้านต่าง ๆ แบบสอบถามสำหรับครูบรรณารักษ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะไม่มีในแบบสอบถามชุดที่เป็นของผู้บริหารโรงเรียน ส่วนตอนที่ 1, 3 และ 4 เป็นคำถามที่เหมือนกับแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและเรื่องสภาพของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ แล้วนำมาเสนอในรูปแบบของตารางประกอบความเรียง การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูบรรณารักษ์ทั้งที่เป็นบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่ควรปฏิบัติ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (X) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่า t-test แล้วนำข้อมูลที่ได้มาเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง สำหรับข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้รวบรวมแล้วนำเสนอในรูปแบบของความเรียงและเสนอความถี่ของแต่ละคำตอบไว้ด้วย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 50-60 ปี ดำรงตำแหน่งมา 1-5 ปี สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีความรู้ในการจัดและดำเนินงานห้องสมุดโดยการดูงานห้องสมุด ส่วนครูบรรณารักษ์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 30-39 ปี ดำรงตำแหน่งมา 1-5 ปี สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีความรู้ในเรื่องการจัดและดำเนินงานห้องสมุดโดยผ่านการอบรมหลักสูตรระยะสั้น

บทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนในการสนับสนุนห้องสมุดตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูบรรณารักษ์ ผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

บทบาทที่ปฏิบัติจริง

เมื่อนำความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่มที่มีต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนในแต่ละด้านดังกล่าวมาสรุปและเปรียบเทียบกันแล้ว (ตารางที่ 17) พบว่า โดยรวมแล้วผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.91$) โดยงานด้านกิจการนักเรียนเป็นงานที่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงโดยมีค่าเฉลี่ยของความความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X}=3.22$) และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นงานที่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงโดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=2.44$)

ผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิติโชค หมั่นสุข (2528) ที่ศึกษาบทบาทด้านบริหารงานห้องสมุดโรงเรียน ของหัวหน้าสถานศึกษาในทัศนะของบรรณารักษ์ หัวหน้าหมวดวิชา ผู้ช่วยผู้บริหารและหัวหน้าสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 12 และผลการวิจัยของ ประสิทธิ์ จอมศรี (2530) ที่ศึกษาบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์ พบว่า แม้ว่าความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์อยู่ในระดับเดียวกันคือ ระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 และ 2.64 (ตารางที่ 17) แต่ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่าความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในงานทุกด้าน

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าครูบรรณารักษ์ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนห้องสมุดมากขึ้นในงานทุกด้าน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าสภาพของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ยังไม่ได้มาตรฐาน ประกอบกับครูบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ยังอยู่ในวัยทำงานคือ อายุ 30-39 ก็ย่อมที่จะมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อปรับปรุงสภาพของห้องสมุดดังกล่าวให้ดีขึ้นในขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบงานทุกด้านในโรงเรียน ทำให้ต้องให้ความสำคัญ เอาใจใส่ และสนับสนุนงานทุกด้านของโรงเรียน ซึ่งอาจจะทำให้การสนับสนุนห้องสมุดยังไม่มากเท่าที่ครูบรรณารักษ์ต้องการ

ก. บทบาทด้านวิชาการ

ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงด้านวิชาการในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.91$) โดยประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการสนับสนุนห้องสมุดด้านวิชาการมากโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดใกล้เคียงกัน 2 ประเด็นคือ ประเด็นที่ 3 ($\bar{X}=3.32$) เรื่อง การส่งเสริมให้ครูบรรณารักษ์จัดห้องสมุดให้ได้มาตรฐานตามที่กระทรวงศึกษาธิการและสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยได้กำหนดไว้ และประเด็นที่ 9 ($\bar{X}=3.31$) เรื่อง อำนาจความสะดวกแก่ครูบรรณารักษ์ในการจัดกิจกรรมห้องสมุด เช่น การจัดนิทรรศการ การอภิปราย การเล่านิทาน เป็นต้น ส่วนประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ประเด็นที่ 4 ($\bar{X}=1.97$) เรื่อง การสนับสนุนให้ครูบรรณารักษ์จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้เพื่อการค้นคว้าในห้องสมุด (ตารางที่ 18)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์ พบว่า ทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นอยู่ในระดับเดียวกัน คือระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.19$ และ 2.60) โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์และความคิดเห็นของทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกประเด็น

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าครูบรรณารักษ์ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงในด้านวิชาการเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้เพื่อการค้นคว้าในห้องสมุด เพราะคอมพิวเตอร์จะช่วยให้ครูบรรณารักษ์ทำงานได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น

ข. บทบาทด้านธุรการ

ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติด้านธุรการของผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงด้านธุรการในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.89$) โดยประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการสนับสนุนห้องสมุดด้านธุรการมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือประเด็นที่ 8 ($\bar{X}=3.26$) เรื่อง ให้ความร่วมมือกับครูบรรณารักษ์ในการเลือกที่ตั้งของห้องสมุดให้อยู่ในที่สะดวกเป็นศูนย์กลางของผู้ใช้ ส่วนประเด็นที่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงน้อยโดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประเด็นที่ 4

($\bar{X}=2.50$) เรื่องการจัดสรรเงินบำรุงการศึกษาเพิ่มเติมให้แก่ห้องสมุดนอกเหนือไปจากงบประมาณที่ได้รับเป็นประจำ (ตารางที่ 19)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นโดยรวมต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงในด้านธุรการของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับเดียวกันคือ ระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.17$ และ 2.58) โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์ และความคิดเห็นของทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกประเด็น

เป็นที่น่าสังเกตว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนในด้านธุรการที่ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติมากใน 3 ลำดับแรกจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับอาคารสถานที่และครุภัณฑ์เท่านั้น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่างานที่เกี่ยวกับอาคารสถานที่และครุภัณฑ์เป็นงานที่สามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจน

ค. บทบาทด้านบุคลากร

ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงในด้านบุคลากรในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.10$) โดยประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงด้านบุคลากรมากโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประเด็นที่ 8 ($\bar{X}=3.46$) เรื่องการเปิดโอกาสให้บุคลากรของห้องสมุดเสนอความคิดเห็นในการพัฒนาห้องสมุด ส่วนประเด็นที่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติน้อยโดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ประเด็นที่ 4 ($\bar{X}=2.52$) เรื่องกำหนดให้ครูบรรณารักษ์มีชั่วโมงสอนตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด คือ สอนประมาณ 8 ชั่วโมงต่อ 1 สัปดาห์ (ตารางที่ 20)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นแตกต่างกันคือ ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.39$) ในขณะที่ครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.77$) โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์และความคิดเห็นของทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกประเด็น

เป็นที่น่าสังเกตว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนในด้านบุคลากรจะเน้นในการพัฒนาบุคลากร โดยจะเห็นได้จากประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ได้แก่ (ประเด็นที่ 6, 7 และ 8) เรื่อง ส่งเสริมให้บุคลากรของห้องสมุดเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะในวิชาชีพและวิชาการ ให้โอกาสบุคลากรของห้องสมุดในการศึกษาต่อ และเปิดโอกาสให้บุคลากรของห้องสมุดเสนอความคิดเห็นในการพัฒนาห้องสมุด

ง. บทบาทด้านกิจการนักเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นว่าคุณบริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงในด้านกิจการนักเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.22$) โดยประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม เห็นว่าคุณบริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงในด้านกิจการนักเรียนมากโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ประเด็นที่ 6 ($\bar{X}=3.57$) เรื่องอนุญาตและส่งเสริมให้มีนักเรียนมาช่วยงานห้องสมุด ส่วนประเด็นที่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ประเด็นที่ 8 ($\bar{X}=2.42$) เรื่องเปิดโอกาสให้นักเรียนที่ช่วยงานห้องสมุดไปดูงานห้องสมุดของโรงเรียนอื่น ๆ (ตารางที่ 21)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม พบว่าคุณบริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นแตกต่างกันคือ ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่าคุณบริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.40$) ในขณะที่ครูบรรณารักษ์เห็นว่าคุณบริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.02$) โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์ และความคิดเห็นของทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกประเด็น

จ. บทบาทด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นว่าคุณบริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงด้านความสัมพันธ์กับชุมชนในระดับน้อย ($\bar{X}=2.44$) โดยประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม เห็นว่าคุณบริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงในด้านความสัมพันธ์กับชุมชนมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ประเด็นที่ 7 ($\bar{X}=2.92$) เรื่องติดต่อเชิญบุคคลในชุมชนมาร่วมในการจัดกิจกรรมของห้องสมุด ส่วนประเด็นที่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงน้อยโดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ประเด็นที่ 5 ($\bar{X}=2.09$) เรื่องให้มีการจัดกิจกรรมที่สัมพันธ์กับชุมชนโดยใช้กิจกรรมของห้องสมุดเป็นสื่อ เช่น จัดทอดผ้าป่าหนังสือ (ตารางที่ 22)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนในด้านความสัมพันธ์กับชุมชนแตกต่างกันคือ ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่าได้มีบทบาทที่ปฏิบัติจริงในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.61$) ในขณะที่ครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นว่าคุณบริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงในระดับน้อย ($\bar{X}=2.25$) โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์ และความคิดเห็นของทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกประเด็น

อย่างไรก็ดีเมื่อนำความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูบรรณารักษ์ที่มีต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนในการสนับสนุนห้องสมุด มาจัดอันดับตามค่าเฉลี่ยของความคิดเห็น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 23)

ลำดับที่ 1 งานด้านกิจการนักเรียน	มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 และ 3.02
ลำดับที่ 2 งานด้านบุคลากร	มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 และ 2.77
ลำดับที่ 3 งานด้านวิชาการ	มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19 และ 2.60
ลำดับที่ 4 งานด้านธุรการ	มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 และ 2.58
ลำดับที่ 5 งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน	มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.61 และ 2.25

การที่ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงด้านกิจการนักเรียนเป็นบทบาทที่ผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติมากกว่าบทบาทด้านอื่นๆดังกล่าว น่าจะมาจากการที่การเรียนการสอนในปัจจุบัน มุ่งเน้นที่นักเรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมและบริการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในโรงเรียนจะต้องก่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาขึ้นในตัวนักเรียน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์จึงต้องดูแลและสนับสนุนให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และเข้ามาใช้ประโยชน์จากห้องสมุดอย่างเต็มที่

การที่ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่มมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงในด้านความสัมพันธ์กับชุมชนน้อยกว่าบทบาทด้านอื่น ๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พวงพยอม สอิงทอง (2529) ที่ศึกษาเรื่อง "การใช้และไม่ใช้ห้องสมุดโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ตามการรับรู้ของผู้จัดและผู้ให้บริการ" และงานวิจัยของ สุขุม พรหมเมือง คุณศึกษา เรื่องบทบาทของห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีต่อการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน" พบว่า ห้องสมุดโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับชุมชนในระดับน้อย

บทบาทที่ควรปฏิบัติ

เมื่อนำความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่มที่มีต่อบทบาทที่ควรปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียนในแต่ละด้านมาสรุปและเปรียบเทียบกัน (ตารางที่ 24) พบว่า โดยรวมแล้วผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X}=3.41$) โดยงานด้านกิจการนักเรียนเป็นงานที่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติ โดยมีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X}=3.57$) และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นงานที่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติโดยมีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่ำสุด ($\bar{X}=3.08$)

ผลการวิจัยที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติในระดับมากสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เสรี ทองพันธุ์ (2526) ที่ศึกษาเรื่องบทบาทที่ปฏิบัติจริงและที่คาดหวังของครูบรรณารักษ์ ครู และผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 3 งานวิจัยของ บิทธิโชค หมั่นสุข (2528) ที่ศึกษาบทบาทด้านบริหารงานห้องสมุดโรงเรียนของหัวหน้าสถานศึกษาในทัศนะของบรรณารักษ์ หัวหน้าหมวดวิชา ผู้ช่วยผู้บริหารและหัวหน้าสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัยของประสิทธิ์ จอมศรี (2530) ที่ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและผลการวิจัยของ ฌัญฉิณี ประเทืองยุคนต์ (2536) ที่ศึกษาเรื่องบทบาทของครูบรรณารักษ์ในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นโดยรวมต่อบทบาทที่ควรปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียนในระดับเดียวกันคือทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X}=3.47$ และ 3.34) ในขณะเดียวกัน ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์และมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้าน

แต่อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาในประเด็นคำถามย่อยของงานแต่ละด้านพบว่าในงานแต่ละด้านยังมีประเด็นคำถามย่อยที่ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่มมีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นอยู่ในระดับเดียวกันดังนี้ งานด้านวิชาการมีอยู่ 1-ประเด็น งานด้านธุรการมีอยู่ 5 ประเด็น งานด้านบุคลากร 3 ประเด็น งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน 2 ประเด็น ซึ่งจะเห็นได้ว่างานด้านธุรการเป็นงานที่ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม มีความเห็นสอดคล้องกันมากกว่างานด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่างานด้านธุรการเป็นงานที่ผู้บริหารโรงเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการ

ปฏิบัติงานกับครูบรรณารักษ์มากกว่างานด้านอื่น ๆ เพราะงาน ด้านธุรการเป็นงานที่ครูบรรณารักษ์ต้องเสนอให้ผู้บริหารโรงเรียนพิจารณาสั่งการหรือตัดสินใจมากกว่างานด้านอื่น ๆ เพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรหลายฝ่ายทั้งในและนอกโรงเรียน

เมื่อนำความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์ที่มีต่อบทบาทที่ควรปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียนในการสนับสนุนห้องสมุด มาจัดอันดับตามค่าเฉลี่ยของความคิดเห็น (ตารางที่ 30) พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์จัดอันดับของความคิดเห็นตรงกัน 3 ด้านคือ อันดับที่ 1 ด้านกิจการนักเรียน อันดับที่ 2 ด้านบุคลากร อันดับที่ 5 ด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและไม่ตรงกัน 2 ด้านคือ ด้านวิชาการที่ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าควรปฏิบัติเป็นอันดับที่ 3 ในขณะที่ครูบรรณารักษ์เห็นว่าควรปฏิบัติเป็นอันดับที่ 4 ส่วนบทบาทด้านธุรการผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าควรปฏิบัติเป็นอันดับที่ 4 แต่ครูบรรณารักษ์เห็นว่าควรปฏิบัติเป็นอันดับที่ 3

ก. บทบาทด้านวิชาการ

ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติที่ควรปฏิบัติในด้านการเรียนในระดับมาก ($\bar{X}=3.42$) โดยประเด็นที่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ประเด็นที่ 3 ($\bar{X}=3.67$) เรื่องส่งเสริมให้ครูบรรณารักษ์จัดห้องสมุดให้ได้มาตรฐานตามที่กระทรวงศึกษาธิการและสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยกำหนดไว้ และประเด็นที่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติโดยมีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่ำสุดคือ ประเด็นที่ 14 ($\bar{X}=3.03$) เรื่องสนับสนุนให้ครูผลิตสื่อการเรียนการสอน แล้วนำมาเก็บไว้ที่ห้องสมุดเพื่อให้ห้องสมุดเป็นศูนย์กลางในการให้บริการสื่อการเรียนการสอนทุกประเภท (ตารางที่ 25)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นโดยรวมต่อบทบาทที่ควรปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับเดียวกันคือ ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติที่ควรปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X}=3.49$ และ 3.33) โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์ทุกประเด็น และมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จำนวน 14 จาก 15 ประเด็น มีเพียง 1 ประเด็น คือประเด็นที่ 14 เรื่องสนับสนุนให้ครูผลิตสื่อการเรียนการสอนแล้วนำมาเก็บไว้ที่

ห้องสมุด เพื่อให้ห้องสมุดเป็นศูนย์กลางในการให้บริการสื่อการเรียนการสอนทุกประเภท ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.03$ และ 3.06) ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะหากว่าห้องสมุดจัดหาสื่อการเรียนการสอนมาให้บริการอย่างเพียงพอและครบทุกประเภทก็เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าและทำความเข้าใจกับบทเรียนได้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้ผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งให้ความสำคัญกับนักเรียนมากที่สุดอยู่แล้ว จึงต้องการสนับสนุนห้องสมุดในประเด็นนี้ซึ่งตรงกับความคาดหวังของครูบรรณารักษ์ ทำให้ทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นตรงกัน

ข. บทบาทด้านธุรการ

ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติในด้านธุรการในระดับมาก ($\bar{X}=3.44$) โดยประเด็นที่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติโดยมีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นสูงสุด 2 ประเด็นใกล้เคียงกันคือ ประเด็นที่ 10 ($\bar{X}=3.58$) เรื่องสนับสนุนให้มีการจัดหาครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานห้องสมุดให้เพียงพอแก่การปฏิบัติงาน และประเด็นที่ 9 ($\bar{X}=3.57$) เรื่องให้ความร่วมมือกับครูบรรณารักษ์ในการขยายและปรับปรุงห้องสมุดให้เหมาะสมกับจำนวนครู อาจารย์ และนักเรียน ส่วนประเด็นที่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติโดยมีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นต่ำสุดคือ ประเด็นที่ 6 ($\bar{X}=3.30$) เรื่องการอนุญาตให้ห้องสมุดมีเงินสำรองจ่ายได้ (ตารางที่ 26)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นโดยรวมต่อบทบาทที่ควรปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับเดียวกันคือ ระดับมาก ($\bar{X}=3.49$ และ 3.33) โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์ 10 ประเด็น (ได้แก่ ประเด็นที่ 2-5 และ 7-12) ส่วนประเด็นที่ 1 เรื่องชี้แจงให้ผู้ช่วยผู้บริหารที่รับผิดชอบด้านการเงินเห็นว่า การที่ห้องสมุดจะพัฒนาไปได้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทางการเงิน ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม มีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเท่ากัน และประเด็นที่ 6 เรื่องอนุญาตให้ห้องสมุดมีเงินสำรองจ่ายได้ ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์สูงกว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน

เมื่อพิจารณาว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่ควรปฏิบัติในด้านธุรการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ พบว่า ความคิดเห็นของทั้ง 2 กลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 7 ประเด็น (ได้แก่ ประเด็นที่ 2, 5, 7, 8, 9, 10 และ 11) และมีอยู่ 5 ประเด็น (ได้แก่ ประเด็นที่ 1, 3, 4, 6 และ 12) ที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติในระดับมาก โดยแต่ละประเด็นจะมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 ชี้แจงให้ผู้ช่วยผู้บริหารที่รับผิดชอบด้านการเงิน เห็นว่าห้องสมุดจะพัฒนาไปได้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านการเงิน ($\bar{X}=3.43$ และ 3.43)

ประเด็นที่ 3 เรื่องจัดสรรงบประมาณให้ห้องสมุดอย่างสม่ำเสมอและเพียงพอ ($\bar{X}=3.43$ และ 3.40)

ประเด็นที่ 4 จัดสรรเงินบำรุงศึกษาเพิ่มเติมให้แก่ห้องสมุดนอกเหนือไปจากงบประมาณที่ได้รับเป็นประจำ ($\bar{X}=3.34$ และ 3.28)

ประเด็นที่ 6 อนุญาตให้ห้องสมุดมีเงินสำรองจ่ายได้ ($\bar{X}=3.27$ และ 3.32)

ประเด็นที่ 12 ขอความร่วมมือจากผู้ช่วยผู้บริหารที่รับผิดชอบงานทางด้านธุรการให้อำนวยความสะดวกในการเบิกจ่ายวัสดุอุปกรณ์จะใช้งานของห้องสมุด ($\bar{X}=3.54$ และ 3.41)

จะเห็นได้ว่าประเด็นที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติในระดับมากในด้านธุรการนั้นจะเป็นงานด้านการเงินส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของห้องสมุดดำเนินไปได้ด้วยดี เพราะทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์ต่างก็ยอมรับและเห็นว่าจะต้องเพิ่มงบประมาณของห้องสมุดให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกันข้อเสนอแนะที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้เสนอแนะไว้

ก. บทบาทด้านบุคลากร

ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์ที่มีความคิดเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติในด้านบุคลากรในระดับมาก ($\bar{X}=3.51$) โดยประเด็นที่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือประเด็นที่ 8 ($\bar{X}=3.64$) เรื่องเปิดโอกาสให้บุคลากรของห้องสมุดเสนอความคิดเห็นในการพัฒนาห้องสมุดและประเด็นที่ผู้บริหาร

โรงเรียนมีบทบาทควรปฏิบัติโดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือประเด็นที่ 1 ($\bar{X}=3.34$) เรื่องให้ผู้ช่วยผู้บริหารที่รับผิดชอบทางด้านบุคลากรเข้ามามีส่วนในการดูแลและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรของห้องสมุด (ตารางที่ 27)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูบรรณารักษ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม มีความเห็นที่มีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นอยู่ในระดับเดียวกันคือระดับมาก ($\bar{X}=3.60$ และ 3.42) โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์ในทุกประเด็น

เมื่อพิจารณาว่าผู้บริหาร โรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่ควรปฏิบัติในด้านบุคลากรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 9 ประเด็น (ได้แก่ ประเด็นที่ 4-12) ส่วน 3 ประเด็นที่เหลือ ทั้งผู้บริหาร โรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นตรงกันว่าผู้บริหาร โรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติในระดับมาก คือ ประเด็นที่ 1 เรื่องให้ผู้ช่วยผู้บริหารที่รับผิดชอบทางด้านบุคลากรเข้ามามีส่วนในการดูแลและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรของห้องสมุด ($\bar{X}=3.34$ และ 3.33)

ประเด็นที่ 2 เรื่องจัดให้มีบุคลากรห้องสมุด เช่น ครูบรรณารักษ์ ผู้ช่วยบรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ช่วยงานห้องสมุด ตลอดจนนักการภารโรง ($\bar{X}=3.52$ และ 3.39) การที่ผลของการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจจะเนื่องมาจากผู้บริหาร โรงเรียนยอมรับและเข้าใจว่าห้องสมุดของโรงเรียนยังขาดแคลนบุคลากรประเภทอื่น ๆ จึงต้องการเพิ่มบุคลากรให้กับห้องสมุดให้มากขึ้น ซึ่งตรงกับความต้องการของครูบรรณารักษ์

ประเด็นที่ 3 ให้ครูบรรณารักษ์มีส่วนร่วมในการคัดเลือกบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ที่จะมาช่วยงานห้องสมุด ($\bar{X}=3.53$ และ 3.40)

ง. บทบาทด้านกิจการนักเรียน

ผู้บริหาร โรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นเห็นว่า ผู้บริหาร โรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติในด้านกิจการนักเรียนในระดับมาก ($\bar{X}=3.57\%$) โดยประเด็นที่ผู้บริหาร โรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือประเด็นที่ 3 ($\bar{X}=3.74$) เรื่องการกระตุ้นให้นักเรียนใช้บริการห้องสมุดเพื่อการเรียน และที่ผู้บริหาร โรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติมีค่า

เฉลี่ยต่ำสุดคือประเด็นที่ 8 ($\bar{X}=3.29$) เรื่องเปิดโอกาสให้นักเรียนที่ช่วยงานห้องสมุดไปดูงานด้านห้องสมุดของโรงเรียนอื่น ๆ (ตารางที่ 28)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม มีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นอยู่ในระดับเดียวกัน คือ มีความคิดเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$ และ 3.50) โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์และมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จ. บทบาทด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติในการสนับสนุนห้องสมุดโรงเรียนในด้านความสัมพันธ์กับชุมชนในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.08$) โดยประเด็นที่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ประเด็นที่ 1 ($\bar{X}=3.22$) เรื่องมอบหมายให้ผู้ช่วยให้ผู้บริหารที่รับผิดชอบงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนให้ความร่วมมือกับครูบรรณารักษ์ในการเผยแพร่กิจกรรมของห้องสมุดไปสู่ชุมชน และประเด็นที่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติโดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ประเด็นที่ 5 ($\bar{X}=2.89$) เรื่องจัดให้มีการจัดกิจกรรมที่สัมพันธ์กับชุมชน โดยใช้กิจกรรมของห้องสมุดเป็นสื่อ (ตารางที่ 29)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม มีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นอยู่ในระดับเดียวกันคือ ระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.11$ และ 3.04) โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์ 7 ประเด็น (ได้แก่ ประเด็นที่ 1, 3, 4 และ 6-9) ส่วนที่เหลืออีก 2 ประเด็น (ได้แก่ ประเด็นที่ 2, 5) ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์ ($\bar{X}=3.00$ และ 2.93) สูงกว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ($\bar{X}=2.93$ และ 2.86)

เมื่อพิจารณาว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่ควรปฏิบัติในด้านความสัมพันธ์กับชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ พบว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 7 ประเด็น (ได้แก่ ประเด็นที่ 1, 3 และ 5-9) ส่วนที่เหลืออีก 2 ประเด็น ทั้งผู้

บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติในระดับปานกลาง ได้แก่

ประเด็นที่ 2 เรื่อง สนับสนุนให้ครูบรรณารักษ์จัดห้องสมุดเคลื่อนที่ไปสู่ชุมชน ($\bar{X}=2.93$ และ 3.00)

ประเด็นที่ 4 เรื่อง เชิญบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถหรือมีชื่อเสียงในชุมชนมาร่วมเป็นคณะกรรมการห้องสมุด

เปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่ควรปฏิบัติตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นโดยรวมว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.91$) และเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X}=3.41$) ความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทที่ควรปฏิบัติแตกต่างจากบทบาทที่ปฏิบัติจริงทุกด้านคือ ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติสูงกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงในทุกด้านคือด้านวิชาการ, ชุรการ, บุคลากรและกิจการนักเรียนผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติในระดับมากแต่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงในระดับปานกลาง ส่วนบทบาทด้านความสัมพันธ์กับชุมชนผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ควรปฏิบัติในระดับปานกลางแต่ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงในระดับน้อย การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความเห็นสอดคล้องกันว่าผู้บริหารโรงเรียนควรให้การสนับสนุนในงานแต่ละด้านของห้องสมุดให้มากขึ้นกว่าที่ได้ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน ก็น่าจะยืนยันได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการสนับสนุนห้องสมุดในระดับที่ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรที่จะพัฒนาบทบาทในการสนับสนุนห้องสมุดของตนเองให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากที่สุด (70 คน) เสนอแนะว่าจะต้องจัดหางบประมาณให้ห้องสมุดให้มากขึ้น (บทบาทด้านชุรการ) รองลงมาได้แก่ ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 69 คน เสนอแนะว่าควรกำหนดให้ครูบรรณารักษ์มีชั่วโมงสอนน้อยกว่าครู

คนอื่น ๆ และจะต้องไม่ให้ครูบรรณารักษ์ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดมากเกินไป (บทบาทด้านวิชาการ) น้อยที่สุด (8 คน) เสนอแนะว่าผู้บริหารโรงเรียนจะต้องอำนวยความสะดวกในการผลิตและจัดพิมพ์เอกสารของห้องสมุด (บทบาทด้านธุรการ)

การทดสอบสมมุติฐาน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผลของการวิจัยมีทั้งที่สอดคล้องและปฏิเสธสมมุติฐานที่กำหนดไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สมมุติฐานข้อที่ 1 ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียน

จากผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์ที่มีต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการสนับสนุนห้องสมุดของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในงานทุกด้าน (ตารางที่ 23) และเมื่อพิจารณาแยกตามระดับความคิดเห็นของงานแต่ละด้าน พบว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่มในบทบาทด้านวิชาการและบทบาทด้านธุรการจัดอยู่ในระดับปานกลางตรงกัน ส่วนอีก 3 ด้าน นั้นค่าเฉลี่ยความคิดเห็น ของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์ ผลการวิจัยส่วนนี้จึงสอดคล้องกับสมมุติฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูบรรณารักษ์ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการสนับสนุนให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของปิติโชค หมั่นสุข (2528) ซึ่งได้ศึกษาบทบาทด้านบริหารงานห้องสมุดโรงเรียนของหัวหน้าสถานศึกษาในทัศนะของบรรณารักษ์ หัวหน้าหมวดวิชา ผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้าสถานศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตการศึกษาเขตการศึกษา 12 และผลการวิจัยของณัฐธินี ประเทืองยุคนท์ (2536) ที่ศึกษาเรื่องบทบาทของครูบรรณารักษ์ในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย

สมมุติฐานข้อที่ 2 ผู้วิจัยกำหนดไว้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในเรื่องบทบาทที่ควรปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียนในการสนับสนุนห้องสมุด

ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในงานทุกด้าน จึงสรุปได้ว่าผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทที่ควรปฏิบัติปฏิเสธสมมุติฐานที่กำหนดไว้ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าครู

บรรณารักษ์เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดโดยตรงก็ย่อมต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนห้องสมุดให้มากในขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าได้สนับสนุนห้องสมุดอย่างเต็มที่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องมีบทบาทที่ควรปฏิบัติมากขึ้น

แต่เมื่อพิจารณาจากประเด็นคำถามย่อย พบว่ามีบางประเด็นที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นอยู่ในระดับเดียวกัน ได้แก่

1. การสนับสนุนให้ครูบรรณารักษ์จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้เพื่อการค้นคว้าในห้องสมุด (บทบาทด้านวิชาการ)
2. การสนับสนุนให้ครูผลิตสื่อการเรียนการสอนแล้วนำมาเก็บไว้ที่ห้องสมุด เพื่อให้ห้องสมุดเป็นศูนย์กลางในการให้บริการสื่อการเรียนการสอนทุกประเภท (บทบาทด้านวิชาการ)
3. ชี้แจงให้ผู้ช่วยผู้บริหารที่รับผิดชอบด้านการเงินเห็นว่าการที่ห้องสมุดจะพัฒนาไปได้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทางการเงิน (บทบาทด้านธุรการ)
4. จัดสรรงบประมาณให้ห้องสมุดอย่างสม่ำเสมอและเพียงพอ (บทบาทด้านธุรการ)
5. จัดสรรเงินบำรุงการศึกษาเพิ่มเติมให้แก่ห้องสมุดนอกเหนือไปจากงบประมาณที่ได้รับเป็นประจำ (บทบาทด้านธุรการ)
6. อนุญาตให้ห้องสมุดมีเงินสำรองจ่ายได้ (บทบาทด้านธุรการ)
7. ขอความร่วมมือจากผู้ช่วยผู้บริหารที่รับผิดชอบงานทางด้านธุรการให้อำนวยความสะดวกในการเบิก-จ่ายวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในงานของห้องสมุด (บทบาทด้านธุรการ)
8. ให้ผู้ช่วยผู้บริหารที่รับผิดชอบทางด้านบุคลากรเข้ามามีส่วนในการดูแลและแก้ไขปัญหากับบุคลากรของห้องสมุด (บทบาทด้านบุคลากร)
9. จัดบุคลากรห้องสมุดให้เพียงพอกับการดำเนินงาน (บทบาทด้านบุคลากร)
10. ให้ครูบรรณารักษ์มีส่วนร่วมในการคัดเลือกบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ที่จะมาช่วยงานห้องสมุด (บทบาทด้านบุคลากร)
11. สนับสนุนให้ครูบรรณารักษ์จัดห้องสมุดเคลื่อนที่ไปสู่ชุมชน (บทบาทด้านความสัมพันธ์กับชุมชน)
12. เชิญบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ หรือมีชื่อเสียงในชุมชนมาร่วมเป็นคณะกรรมการห้องสมุด (บทบาทด้านความสัมพันธ์กับชุมชน)

13. ติดต่อเชิญบุคคลในชุมชนมาร่วมในการจัดกิจกรรมของห้องสมุด (บทบาทด้านความสัมพันธ์กับชุมชน)

สมมติฐานข้อที่ 3 ผู้วิจัยกำหนดไว้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าบทบาทในการสนับสนุนห้องสมุดด้านธุรการ เป็นบทบาทที่ผู้บริหารโรงเรียนควรปฏิบัติมากกว่าบทบาทด้านอื่น ๆ

ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าบทบาทที่ผู้บริหารโรงเรียนควรปฏิบัติมากกว่าบทบาทด้านอื่น ๆ โดยมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูบรรณารักษ์สูงกว่าบทบาทด้านอื่น ๆ คือบทบาทด้านกิจการนักเรียน (ตารางที่ 31) ผลการวิจัยในส่วนนี้จึงปฏิเสธสมมติฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่า การเรียนการสอนในปัจจุบันมุ่งเน้นที่ตัวนักเรียนเป็นสำคัญ ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนต้องเอาใจใส่ ดูแลรวมทั้งสนับสนุนให้ห้องสมุดจัดบริการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ประโยชน์จากห้องสมุดให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยจะนำเสนอต่อไปนี้ได้มาจากการวิจัยประกอบกับข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการประมวลความรู้และความคิดเห็นของผู้วิจัย ในฐานะที่เป็นครูบรรณารักษ์ของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

1. ในการประชุมสัมมนาผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานการศึกษาควรจัดให้มีการบรรยายเกี่ยวกับความรู้เรื่องห้องสมุดเพื่อที่ผู้บริหารโรงเรียนจะได้มีความเข้าใจต่อระบบงานของห้องสมุดมากขึ้นอันจะเป็นแนวทางให้มีการสนับสนุนห้องสมุดมากขึ้นด้วย
2. สำนักงานการศึกษา มีหน้าที่โดยตรงในการจัดสรรงบประมาณให้กับโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษสำหรับห้องสมุดโรงเรียน
3. สำนักงานการศึกษา ควรกำหนดเป็นระเบียบและกฎข้อบังคับที่แน่นอนว่าครูบรรณารักษ์จะต้องสอนหรือปฏิบัติงานอื่น ๆ นอกเหนือไปจากการปฏิบัติงานห้องสมุดกี่ชั่วโมงต่อ 1 สัปดาห์เพื่อให้ครูบรรณารักษ์ได้มีเวลาปฏิบัติงานห้องสมุดอย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียนจะครอบคลุมงาน 5 ด้านด้วยกัน ได้แก่ ด้านวิชาการ ชุรการ บุคลากร กิจกรรมนักเรียน และความสัมพันธ์กับชุมชน โดยแต่ละด้านมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ด้านวิชาการ

1. ช่วยเหลือและส่งเสริมให้มีการนำเครื่องคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในงานของห้องสมุดเพราะจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้งานห้องสมุดดำเนินไปได้รวดเร็ว
2. ส่งเสริมให้ห้องสมุดเป็นศูนย์กลางในการจัดเก็บและให้บริการสื่อการเรียนการสอน เช่น ส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อการเรียนการสอนแล้วนำมาเก็บไว้ที่ห้องสมุด ช่วยเหลือครูบรรณารักษ์ในการจัดหาและคัดเลือกสื่อการเรียนการสอน
3. ลดภาระงานสอนและงานพิเศษอื่น ๆ ของครูบรรณารักษ์เพื่อให้ครูบรรณารักษ์มีเวลาปฏิบัติงานห้องสมุดได้มากขึ้น

ด้านชุรการ

1. จัดสรรเงินให้ห้องสมุดอย่างสม่ำเสมอและเพียงพอ
2. อนุญาตให้ห้องสมุดมีเงินสำรองจ่ายได้

ด้านบุคลากร

เพิ่มจำนวนครูช่วยงานห้องสมุดและกำหนดภาระงานให้รับผิดชอบอย่างชัดเจน เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของครูบรรณารักษ์

ด้านกิจกรรมนักเรียน

เปิดโอกาสให้นักเรียนช่วยงานห้องสมุดไปดูงานด้านห้องสมุดของโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงการปฏิบัติงาน

ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างห้องสมุดกับชุมชน โดยการสนับสนุนให้ครู บรรณารักษ์จัดห้องสมุดเคลื่อนที่ไปสู่ชุมชน เชิญบุคคลในชุมชนมาเป็นคณะกรรมการห้องสมุด และเชิญบุคคลในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของห้องสมุด ตลอดจนให้มีการจัดกิจกรรมที่สัมพันธ์กับชุมชน โดยใช้กิจกรรมห้องสมุดเป็นสื่อ เช่น จัดทอดผ้าป่าหนังสือ

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความคิดเห็นของครู อาจารย์ และนักเรียนที่มีต่อบริการของห้องสมุด โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. ศึกษาความต้องการในการใช้ห้องสมุดของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร